

Valtiovarainministeriö

Kunta- ja aluehallinto-osasto

ORIVEDEN KAUPUNGIN LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Yleistä kuntarakennelakiluonnoksesta

Kuntarakenneuudistushankkeen taustalla olevat muutostarpeet (kuten väestön ikärakennetekijät, huoltosuhteen heikkeneminen, julkisen talouden alijäämä) ovat perusteltuja ja oikeita uudistuspainoiden aiheuttajia. Kuitenkin olennainen kuntien tulevaisuuden toimintaedellytyksiä koskeva asia on se, että kuntien tehtävät ja taloudelliset resurssit eivät ole tasapainossa. Kuntien vastuulle on siirretty jatkuvasti vuosittain lainsäädäntöteitse uusia tehtäviä ilman, että on varmistettu onko kunnilla rahoitusta ja muita resursseja tehtävien hoitamiseen tai onko valtio päättänyt rahoituksesta uusiin tehtäviin. Ongelmana on erityisesti se, että eri sektorinministeriöt kuten STM, OKM tekevät kansalaisten palveluja parantavia päätöksiä, joiden hoitaminen määrätään kunnille ilman että taloudellisia resursseja myönnetään.

Kuntien tehtäviä on kartoitettu kuntauudistushankkeen yhteydessä ja lakisääteisiä tehtäviä on n. 540, tämän lisäksi erilaisia velvoitteita vielä lähes 1000.

Kuntien resurssit eivät riitä nykyisistä tehtävistä suoriutumiseen ja tulevina vuosina tilanne edelleen vaikeutuu hitaan talouskehityksen ja väestön ikärakennemuutoksen aiheuttaman palvelutarvekasvun johdosta. Tätä ongelmaa ei ratkaista kuntalakiluonnoksessa esitettävillä keinoilla eikä kuntien rajoja siirtämällä.

Uudistuksen jatkovalmistelun yhteydessä on kuntien tehtävämäärää vähennettävä tai valtion rahoitusta kasvatettava, jotta kuntien tehtävät ja resurssit saadaan tasapainoon. Lisäksi jatkovalmistelun yhteydessä tulisi arvioida julkisen sektorin (valtio ja kunnat) sekä yksilön perheiden ja yhteisöjen vastuuta, sillä se suunta, että yhteiskunnassa yhä enemmän tehtäviä ja vastuita siirretään julkisen sektorille, ei voi jatkua ottaen huomioon ikärakennemuutos, huoltosuhteen heikkeneminen sekä haasteet, jotka tulevat olemaan työvoiman saatavuudessa.

Selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä

Lakiluonnoksen mukaan kunnalla on selvitysvelvollisuus, jos se täyttää yhdenkin selvitystarveperusteen /perusteeseen liitetyn numeerisen mittarin tai mittarit. Selvityspennoista joita ovat palvelu- ja väestöpohja, työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti- ja yhdyskuntara

kenneperuste sekä talousperuste. Oriveden osalta selvitysvelvollisuuden aiheuttaa palvelu-/väestöpohjaperuste sekä työpaikkaomavaraisuusperuste.

Selvitysperusteiden osalta lausutaan, että tällaisten perusteiden sekä niihin liittyvien numeeristen mittarien asettaminen on tulkinnanvaraista, eikä täysin objektiivista perusteita ole mahdollista asettaa. Lakiluonnoksen selvitysperusteet eivät sinänsä kuvaa kunnan elinvoimaa tai kykyä järjestää palveluja. Selvitysperusteissa ei myöskään huomioida kuntien yhteistoiminnan mahdollisuuksia palvelujen järjestämisessä. Selvitysperusteet on asetettu siten, että likimain kaikki Suomen kunnat on veloitettu kuntaliitosselvityksiin. Todennäköistä kuitenkin on, että maassa tehdään lukuisia selvityksiä, jotka eivät mittavan selvitystyön jälkeen johda mihinkään.

Orivesi on mukana Tampereen kaupunkiseudun kuntien seudullisen yhteistyön tulevaisuuden vaihtoehtoja koskevassa selvityksessä, joka on aloitettu tammikuussa 2013. Selvityshenkilönä työssä toimii Rauno Saari ja selvitys kestää noin vuoden.

Työssä selvitetään kuntayhteistyön laajentamisvaihtoehto sekä kuntarakennelakiluonnoksen mukainen kuntien yhdistämisen vaihtoehto.

Esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä

Esitetyt määräajat ovat tiukat, erityisesti rakennelakiluonnoksen mukainen vaatimus, että kuntien on tehtävä laissa edellytetyt selvitykset ja mahdolliset niihin perustuvat yhdistymisesitykset 1.4.2014 mennessä on epärealistinen. Selvitys prosessit ovat niin laajoja ja merkittäviä, että niiden valmistumisen jälkeen tulisi olla huomattavasti enemmän aikaa ennen lopullista päätöksentekoa. Kuntarakennelain voimaantulo ei ole mahdollinen 1.5.2013 alkaen koska lausunnot annetaan vasta 4.3.2013 mennessä. Voimaantuloa on lykättävä vähintään syksyyn 2013.

Valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta

Valtioneuvoston toimivaltaa ei tule kuntajaon muuttamisasioissa lisätä, pakkotoimenpiteet tulee rajata luonnoksen mukaisesti erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia koskeviksi.

Kunta- ja palvelurakennemuutokset tulee toteuttaa paikallisista aloitteista ja paikallisilla päätöksillä. Niillä alueilla, joilla vahvoja peruskuntia ei synny, on hyväksyttävä kuntien välinen laajeneva ja tuloksellinen yhteistyö vaihtoehtona kuntaliitoksille.

Valtion lisätuki

Yhdistymisavustuksista on rajattu pois alle 20 000 asukkaan kuntaliitokset. Olisi välttämättöntä, että myös alla 20 000 asukkaan liitoksia tuettaisiin jatkossakin vastaavalla tavalla mitä vuoteen 2013 saakka, sillä muutoin hallituksen tavoitteleva kuntarakennemuutostyö voisi useassa kohdassa pysähtyä tähän seikkaan.

Vapaaehtoisista kuntien yhteistyön ja kuntarakenteen uudistamisen selvitystyötä tulisi valtiolta tukea esitettyä suuremmin panoksin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti

Tampereen ja Oriveden kaupungit ovat perustaneet valtuustojen kesällä 2011 tekemillä päätöksillä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta- alueen, jossa Tampere toimii isäntäkuntana. Yhteistoiminta-alue vastaa Oriveden sosiaalihuollon ja perusterveyden huollon tehtävistä. Yhteistoiminta-alueen toiminta on aloitettu porrastetusti siten, että sosiaalityön yhteistoiminta on alkanut vuoden 2013 alusta lähtien ja perusterveydenhuollon, ja vanhus-tenhuollon ja kehitysvammahuollon osalta yhteistoiminta alkaa vuoden 2014 alusta. Yhteistoiminta-alue täyttää sosiaali- ja terveystieteellisen ministerityöryhmän linjaukset sekä palvelurakennetyöryhmän loppuraportissa esitetyt vaatimukset väestöpohjan ja palvelujen järjestämisen kannalta.

Suomen väestön ikärakenne on muuttumassa seuraavan noin 20 vuoden aikana siten, että yli 65 -vuotiaiden määrä nousee nopeasti ja sen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve on kasvussa. Nykyisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän perusteet ovat rakentuneet vaiheittain, (kuten sairausvakuutusjärjestelmä 60-luvulla, terveyskeskusjärjestelmä ja työterveyshuolto 70-luvulla sekä nykyisen kaltainen sairaanhoitopiiri- rakenne 80–90-lukujen taitteessa). Järjestelmän on toiminut varsin hyvin toiminnallisesti ja taloudellisesti, mutta tulevaisuuden haasteet kuten julkisen talouden kehitys ja työvoiman saatavuus sekä mainittu palvelutarpeen kasvu edellyttävät suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän arviointia ja kehittämistä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu on Suomessa kansainvälisesti katsoen eräs maailman hajautetuimmista ja perustuu poikkeuksellisen pieniin väestöpohjiin. Mikäli järjestelmää halutaan uudistaa, olisi tehtävä kerralla riittävän mittava rakennemuutos. On perustelua lähteä siitä, että palvelujen järjestämis- ja rahoitusvastuu on tulevaisuudessa nykyistä suuremmilla väestöpohjilla ja järjestämisvastuun tulee kattaa yhtä aikaa kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja muodostaa alueellisesti järkevän toiminnallisen kokonaisuuden, jossa huomioidaan asukkaiden työssäkäynti, asiointi sekä liikenneyhteydet. Tätä tukee myös mm. uuden terveydenhuoltolain mukainen asiakkaan vapaa hakeutumisoikeus yli kuntarajojen perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Uudistustyössä on lisäksi erityisen tärkeää varmistaa lähipalvelujen riittävyys, saatavuus, toimivuus sekä paikallisten asukkaiden vaikuttamismahdollisuudet ja yhteistyö muiden kunta- palvelujen kanssa, kuten varhaiskasvatus-, koulu- ja vapaa-aikapalvelut, mikäli siirrytään suurempiin sosiaali- ja terveydenhuollon alueisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus on Suomessa ollut perinteisesti monikanavainen ja useissa selvityksissä on kiinnitetty huomiota terveydenhuollon monikanavaisen rahoitusjärjestelmän ongelmiin mm. osaoptimointiin kun eri sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat tekevät omalta kannaltaan taloudellisesti ja toiminnallisesti mahdollisimman edullisia ratkaisuja, mutta se voi olla kokonaisuuden kannalta kallista ja tehotonta. Useita selvityksiä rahoitusjärjestelmän kehittämiseksi on tehty, mutta kokonaisuudistusta, jonka tarve on ilmeinen, ei ole kyetty tekemään. Rahoitusjärjestelmän kehitystä tulisi nyt tarkastella ja uudistaa samanaikaisesti palvelujen järjestämisuudistuksen kanssa.

Valtion suhteellinen rahoitusosuus sosiaali- ja terveydenhuollon menoista on viime vuosina alentunut ja kuntien vastaavasti noussut. Jatkossa valtion tulisi nykyistä enemmän osallistua sosiaali- ja terveystalouden rahoittamiseen. Valtionrahoitus tulisi jatkossakin kulkea peruskuntien kautta.

ORIVEDEN KAUPUNKI

Juha Kuusisto
Kaupunginjohtaja

Timo Toivonen
hallintojohtaja